

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПСИХОЛОГІЇ імені Г.С. КОСТЮКА НАНН УКРАЇНИ
ЛАБОРАТОРІЯ ЗАГАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ТА ІСТОРІЇ ПСИХОЛОГІЇ
ім. В.А. РОМЕНЦЯ

ЗБІРНИК ТЕЗ

за матеріалами наукового круглого столу on-line:

"УСАМІТНЕННЯ ТА САМОТНІСТЬ В ЖИТТІ ОСОБИСТОСТІ"

24 квітня 2020 року

Київ, 2020

Друкується за ухвалою Вченої ради
Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України,
рукопис підписано до друку
30 квітня 2020 р., протокол № 6

Редакційна колегія:

Моляко В.О., дійсний член НАПН України, доктор психол. наук, професор;
Карамушка Л.М., член-кореспондент НАПН України, доктор психол. наук, професор;
Кокун О.М., доктор психол. наук, професор; **Турбан В.В.**, доктор психол. наук,
професор, **Сердюк Л.З.**, доктор психол. наук, професор, **Максимова Н.Ю.**, доктор
психол. наук, професор; **Москаленко В.В.**, доктор філос. наук, професор; **Піроженко
Т.О.**, доктор психол. наук, професор; **Швалб Ю.М.**, доктор психол. наук, професор;
Музика О.Л., канд. психол. наук, професор; **Кісарчук З.Г.**, канд. психол. наук, ст.н.с.

Відповідальний секретар: Вернік О.Л., канд. психол. наук, ст.н.с. (друкована та
електронна версії).

Усамітнення та самотність в житті особистості. / Збірник тези за матеріалами
круглого столу (on-line, 24 квітня 2020 р.). – Київ : ДП «Інформаційно-аналітичне
агентство», 2020. – 100 с.

Матеріали опубліковано в авторській редакції.

ЗМІСТ

<i>Березіна О. О.</i> Усамітнення чи самотність: особливості адаптації осіб нізньої дорослості до життя в умовах вимушеної самоізоляції	4
<i>Бугайова Н. М.</i> Аналіз впливу довготривалої соціальної ізоляції на психіку людини.....	8
<i>Вернік О. Л.</i> Соціально-психологічні ознаки ситуації сумісної вимушеної соціальної ізоляції.....	12
<i>Володарська Н. Д.</i> Почуття благополуччя особистості в сучасному світі.....	15
<i>Волошин В. М.</i> Проблема ізоляції в працях І. О. Сікорського.....	17
<i>Грись А. М.</i> Емоційний інтелект як умова успішної соціальної адаптації підростаючої особистості	19
<i>Гудзь Т. О.</i> Розвиток емоційного інтелекту як умова профілактики самотності у зрілому віці	21
<i>Данильчук Л. О.</i> Самотність особистості у віртуальному світі.....	25
<i>Калашнікова Л. В.</i> Усамітнення в житті юнака	28
<i>Комар Т. В.</i> Самотність як чинник втечі у віртуальний вимір.....	31
<i>Кулешова О.В., Міхеєва Л.В.</i> . Самотність як психічний феномен: особливості прояву та причини виникнення	33
<i>Лавренко О. В.</i> Самотність як соціально-психологічний феномен	39
<i>Мар'яненко Л. В.</i> Усамітнення як засіб налагодження спілкування та взаємодії людини з Богом: розгляд православної психології і православного богослов'я	42
<i>Мельник М. О.</i> Усамітнення і самотність як фактори особистісного зростання на етапі отрочества та ранньої юності	45
<i>Мельник О. А.</i> Альберт Ейнштейн і його усамітнення та самотність.....	48
<i>Мойзріст О. М.</i> Прояви самотності та їх вплив на особистісний розвиток в підлітковому віці.....	51
<i>Москаленко В. В.</i> Самотність та усамітненість як виявлення різних рівнів ієрархічної системи потреб людини	56

Калашникова Людмила Володимирівна,
Центральноукраїнський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка,
старший викладач кафедри практичної психології

УСАМІТНЕННЯ В ЖИТТІ ЮНАКА

У психології доведено, що особливої значущості проблема усамітнення набуває саме в юнацькому віці. Основними факторами, що сприяють прагненню юнаків до усамітнення виступають зміна соціальної ситуації розвитку, труднощі адаптаційного періоду в новому соціальному оточенні, недостатній рівень розвитку навичок міжособистісної взаємодії, емоційна нестабільність, юнацький скептицизм і максималізм та інші обставини[1]. Крім того саме в юнацькому віці особистість ототожнює своє «Я» із власними життєвими цінностями, поглядами та інтересами.

Аналіз наукової літератури дозволяє констатувати, що сутність усамітнення як наукового феномену цікавить не тільки психологів, але й філософів та теологів. Філософ і теолог П. Тіллех писав, що наша мова мудро відчуває дві сторони буття на самоті. Якщо поняття самотності виражає біль через буття на самоті, то усамітнення – велич буття на самоті.

У психології під усамітненням розглядають обмежений в часі акт добровільного фізичного відсторонення особистості від навколишніх, що може супроводжуватися переживанням не тільки почуття самотності, але інших почуттів.

У загальнотеоретичному плані проблемою самотності та усамітнення займалися як західні (Е. Берн, М. Мід, Д. Рімен, Г. Саллівен та інші), так і вітчизняні (С.Л. Вербицька, Г.С. Костюк, Ю.П. Кошелева, М.М. Литвак, С.Д. Максименко та інші) науковці. Психологічні аспекти цієї проблеми досліджували Л.А. Варава, Н.Д. Володарська, О.В. Данчева, В.І. Сіляєва, Ю.М. Швалб. І.С. Кон одним із перших ґрунтовно дослідив особливості самотності та усамітнення в юнацькому віці, причини, які сприяють виникненню цих станів та їх вплив на формування особистості юнака.

Узагальнюючи погляди науковців можна констатувати, що саме в юнацькому віці, коли відбуваються суттєві зміни в пізнавальній, емоційно-вольовій, поведінковій та особистісній сферах, проблема усамітнення стає особливо актуальною. Йдеться про якісне оновлення соціальних зв'язків з навколишнім, зміни в прагненнях особистості та у формах самоорганізації, юнацький максималізм та інші обставини [3, с. 6-10]. У юнаків спостерігається зміна відношення і до власної особистості. Молода людина починає ототожнювати своє «Я» з життєвими цінностями, інтересами та поглядами.

На думку І.С. Кона саме на цьому етапі онтогенетичного розвитку особистості змінюється відношення до власної особистості. Юнаки претендують не тільки на повагу до себе з боку навколишніх, вони прагнуть самоствердитися [3, с.10-11]. Поруч із цим у юнаків активно формується почуття самотності як наслідок народження внутрішнього життя юнака [2, с. 58]. Саме потреба в психологічній інтимності виступає способом саморозкриття та проникнення у власний та внутрішній світ іншої людини.

Одним із способів реалізації потреби в психологічній інтимності виступає прагнення до усамітнення, яке покликане виводити особистість поза порядок речей, споглядати світ та сприяє зануренню в роздуми філософської спрямованості.

На думку науковців усамітнення здатне виконувати регулятивну функцію як в сфері міжособистісних стосунків, так і в процесі самоудосконалення особистості. Дійсно, добровільне усамітнення, включаючись до механізму зворотнього зв'язку, допомагає індивіду регулювати оптимальний рівень міжособистісних контактів, без втоми та дратівливості за умови їх перебільшення [4, с.564]. Поруч із цим усамітнення може стати одним із ефективних способів самовдосконалення особистості юнака, оскільки дає можливість зануритися в особистісну рефлексію. Усамітнення активізує внутрішній діалог юнака, змушує його зайнятися самоаналізом та замислитися над сенсом свого існування. Воно дозволяє юнакові зануритися в рефлексивні пошуки своїх позитивних та негативних якостей, переваг і недоліків. У результаті такої внутрішньої роботи у

юнака виникає прагнення до самовдосконалення, яке реалізується через свідомий розвиток позитивних особистісних рис та якостей.

Узагальнюючи викладений матеріал можна констатувати, що прагнення юнаків до усамітнення необхідно розглядати позитивною тенденцією їх психічного розвитку, що призводить до налагодження сприятливих стосунків із навколишніми та до самовдосконалення особистості юнака.

Список використаних джерел

1. Кон И.С. Психология ранней юности: Кн. для учителя /И.С. Кон. – М.: Просвещение, 1989. – 255 с.
  2. Кон И.С. Психология старшеклассника: Пособие для учителей /И.С. Кон. – М.: Просвещение, 1980. – 192 с.
  3. Мир детства: Юность /Под ред. А.Г. Хриковой. – 2-е изд. – М.: Педагогика, 1991. – 256 с.
  4. Хамитов Н. Самотність // Філософський енциклопедичний словник /В.І. Шинкарук (гол. редколег.) та ін. – Київ: Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України: Абрикос, 2002. – 742 с.
-